

טעימות הדף היומי

עם הרב אברהם משה הלוי רוט

להערות והוספות: a0527652027@gmail.com

שיעורי "טעימות" מיועדים ללומדי הדף היומי המבקשים להעשיר את הלימוד עם "נושא מעניין לקחת הביתה". הם כוללים נושאים לדיון, פולמוסים, חידוקים, לקחים, קושיות, הקשרים לפרשת השבוע והמועדים, ועוד ועוד. מטרת השיעורים לעודד שיח תורני גם לאחר שהלימוד הסתיים. בבית או בעבודה, עם האשה או הילדים, בשבתך בביתך ובכלתך בדרך.

השיעורים נמסרים באולפני "קול הלשון" וניתן לצפות בהם באתר, או להקשיב בטלפון 03-6171111 ולהקיש ברצף (משמאל לימין): # 41670658 *

לתגובות והערות, ולקבלת הגליון בקביעות: a0527652027@gmail.com
הפקת הגליונות כרוכה בהוצאת משאבים רבים של עריכה וגרפיקה, ניתן להשתתף בעלויות ובזכויות!

מחשבתו של יצחק עומד לפניו עשוי, ואילו חשדו היה על יעקב, שהוא מעמיד פני עשוי, ואם כן מדוע היה צריך לברך את עשוי? הלא חשד ביעקב!...

רואים אנו שכאשר יהודי עומד מולנו, איננו מתייחסים אל שמו, ייחוסו, עברו, מראהו, אופיו. אנו מתייחסים פשוט – אליו. כאשר נודע ליצחק שמי שעמד מולו איננו רמאי אלא הוא אכן עשוי בנו, הוא מברך אותו, כי הוא חשד – בו, באיש שלפניו.

כאשר יעקב ניגש אל רחל, הוא לא מתקרב אל השם שלה, המראה שלה, המעלות שלה, כל אלו סיבות טובות למה הוא בכלל ניגש אליה, אבל כשהוא ניגש – הוא ניגש אליה בעצמה. זאת שאיתו עכשיו. לכן אין כאן "מתעסק" ואין כאן "בני תמורה", כי כוונתו היא להתאחד איתה. משא"כ כשנשמטה אשתו והגיעה אחותו – הרי כוונתו לעשות מעשה אחר לגמרי.

למדנות | בא על אחותו כסבור שהיא אשתו, מדוע אינו 'מתעסק'

רש"י כותב ש"מתעסק" הוא כגון שהיו אשתו ואחותו במיטה, ונתכוון לבוא על אשתו ונשמטה אשתו ובאה אחותו תחתיה, ואילו "שוגג" הוא כגון שבא על אחותו ונתכוון לגוף זה אלא שסבור שהיא אינה אחותו אלא אשתו.

וצריך להבין, מדוע באופן השני אינו נחשב "מתעסק", הרי הוא סובר שהוא בא על אשתו ולא על אחותו, והרי זה ממש כמו האופן הראשון.

סיפור | האיש בלי 'שם' המשפחה'...

להמחשת העניין אספר לכם סיפור יפה ששמעתי פעם על ר' שלמה קרליבך ז"ל:

אתם יודעים, קרליבך וחבורתו לא היו אנשים

"נורמטיבים" במובן הרגיל של המילה... הם היו "רחפנים" מהסוג שלא יודעים להסתדר בעולם של חוקים, פקידים, מסמכים ופרצדורות. הבעיה היתה שלקרליבך היו נכסים, כל מיני 'בתי קירוב' לסוגיהם בכמה מקומות, מי יטפל בכל זה? אז היה לקרליבך תלמיד אחד, שהוא היה נחשב ה"נורמלי" שבחבורה. קראו לו בצלאל, או כפי שהיה נקרא ע"י שלמה "הייליגע בצלאל", "בצלאל הקדוש". אותו בצלאל, היה האחראי על חתימת חוזים, תשלומי מיסים וכדומה. זה היה תפקידו כיאה ל"נורמטיבי" שבחבורה...

במשך שמונה שנים היה בצלאל חלק מן החבורה, הוא ישן עם שלמה, היה הנהג שלו, נסע איתו בכל רחבי אמריקה... לאחר שמונה שנים הוא נשא אשה, עלה לארץ ישראל והתחיל לחיות חיים "נורמטיביים" בבני ברק.

יום אחד היה קרליבך זקוק בדחיפות לחתימה של בצלאל,

שאלה כעין זו שואלים האחרונים על יעקב אבינו שבא על לאה וסבר שהיא רחל, ומביאה זו נולד ראובן, מדוע אין בזה חשש של בני תמורה ח"ו.

כתב המגן אברהם (או"ח רמ, ט) "וצריך לומר דדוקא כשראה רחל שוכבת במטה ונתכוין לגוף זה ואח"כ נזדמנה לו לאה תחתיו, אבל

יעקב בשעת כניסתו לחופה ראה לאה ונתכוין לגופה, רק שסבר ששמה רחל, לית לן בה". וזה ממש כדברי רש"י כאן, וצריך להבין הכוונה.

והנה, בפרשת תולדות, חשד יצחק שמי שבא לפניו אינו עשוי אלא יעקב, אבל לאחר שמיששו וחקרו השתכנע שהוא אכן עשוי "ולא הכירו כי היו ידיו כידי עשוי אחיו שעירות, ויברכהו" אחר כך שוב שוחח עמו, עד שהחל לברכו "ויתן לך האלקים". מהי אותה ברכה ראשונה שברכו מיד כשהבין שהוא עשוי?

מבאר הספורנו "ויברכהו" - על שחשד שהיה ראוי לקללה, כאמרו והבאתי עלי קללה. וכן אמרו ז"ל שהחושד את חברו בדבר שאין בו צדיק לפייסו ולא עוד אלא שצריך לברכו כענין עלי כשחשד את חנה לשיכורה". והיינו שהוסיף לו יצחק ברכה על שחשדו שהוא מרמהו.

ושאלני ידידי וש"ב הגר"ב ברקוביץ שליט"א הרי לפי

שזה פסח לא יצא ידי חובתו.

לפי זה היה מעורר הגר"י הוטנר בעל "פחד יצחק" זצ"ל שאותם צדיקים העומדים בקרנות הרחובות ומזכים את הרחוקים בהנחת תפילין, יש להם ללמד את הרחוקים שבתוך התפילין יש פרשיות מן התורה שנצטוונו לקושרם ולהניחם, כי אם אינם יודעים שהם מניחים פרשיות, אלא סבורים שאין כאן אלא בתים בעלמא, הרי הם 'מתעסקים' גמורים, ודומים למי שנטל אתרוג וסבור שהוא לימון.

והקדוש רבינו אלחנן ווסרמן זצ"ל עורר שלפי דברי הראשונים הרי כופר שאכל מצה בפסח לא יצא ידי חובתו, כי אין הוא יודע שזה פסח ושזו מצת מצווה, שהרי סבור שאין פסח ואין מצוות.

בית הוראה | הסופר "היום יום אחד" ואינו יודע ממה סופרים

לפי זה התעוררתי שמי שיועד שיש מצוה לספור שבעה שבועות, אבל אינו יודע שיש קצירת והבאת העומר, אם כן הוא איננו יודע כלל שיש כאן ספירה מיום העומר, וחסר בעיקר כוונת מעשה המצוה. [ואולי זה חמור יותר ממתעסק בעלמא, כי כאן הוא סופר משהו אחר, ואין כאן מעשה "ספירת שבעה שבועות מיום העומר"].

והנה, הגמרא במנחות סה, א מביאה דרשות ללמדנו כמה דברים: א' קצירת העומר היא בט"ז ניסן. ב' ספירת העומר בט"ז ניסן. ג' הבאת העומר בט"ז ניסן. ד' קצירת וספירת העומר בלילה ולא ביום. ה' הבאת העומר ביום ולא בלילה.

והנה, את הדרשה החמישית השמיט הרי"ף בהלכותיו. והטעם פשוט משום שאין בזה שום נפק"מ בזמן הזה האם מביאים את העומר ביום או בלילה. אבל לפי"ז יש לתמוה מדוע לא השמיט גם את הדרשה שהבאת העומר בט"ז ולא מתי שירצה, הרי אין בזה נפק"מ לזמן הזה.

נראה לי להוכיח מזה שלדעת הרי"ף הסופר צריך לדעת שהוא סופר "מיום קצירת העומר" ו"מיום הבאת העומר", ולכן הוא צריך ללמדנו שט"ז ניסן הוא גם יום הקצירה וגם יום ההבאה. [משא"כ לגבי הנידון אם מביאים ביום או בלילה אין לזה השלכה לספירה, כי בין כך ובין כך הוא סופר מיום הבאת העומר].

אם נכונים דברינו, מצאנו כאן חומרה חביבה: על הסופר לדעת שהספירה היא מיום קצירת העומר ומיום הבאת העומר, ואם לא ידע זאת הרי הוא מתעסק ולא יצא ידי חובתו. (לא להיבהל!.. זו רק הצעה שלי... לא להלכה ולא למעשה).

כדי "לשחרר" איזה נכס או משהו כזה. אלא שהוא לא ידע איך להשיג אותו בארץ ישראל, הוא "הפך את העולם" מנסה לברר מי יודע מה מספר הטלפון של בצלאל, אך ללא הועיל...

לאחר שנים, באחת ההופעות של שלימה'לה בארץ ישראל, הגיע גם מקורבו מהעבר, הייליגע בצלאל. לאחר ההופעה הוא ניגש אל שלמה ומציג את עצמו, ר' שלמה קפץ: "הו... הו... הייליגע בצלאל, אתה יודע כמה זמן אנחנו מחפשים אותך?.. הפכנו את כל העולם, לא הצלחנו להשיג את מספר הטלפון שלך..."

באותה תקופה לא היו אפליקציות ושטויות כאלו, "פסגת הטכנולוגיה" היתה "מודיעין 144". אז בצלאל, כמי שאמון על ענייני פרצודורות וטכנולוגיות, אמר לר' שלמה: מה הבעיה? היית צריך להתקשר למודיעין 144 לומר את השם שלי ואת עיר מגורי ולקבל את מספר הטלפון...

הוי, הפטיר שלמה, אתה חושב שאני כזה "משוגע" שאינני מכיר מודיעין 144?!...! הבעיה היתה אחרת: פשוט אף אחד מהחבורה לא ידע מה שם המשפחה שלך...

זה הסיפור. הוא חי עם מקורב, נוסע איתו, מתגורר איתו, אבל אף פעם לא התפנה לשאול "איך בעצם המשפחה שלך", מה זה חשוב? זה 'הייליגע בצלאל'. רגע, אולי קוראים לו "רייכמן" והוא קשור לנגידים הגדולים? אולי הוא בכלל "קנייבסקי" או "אזולאי"?.. זה לא חשוב. זה – הוא.

אתם מבינים את זה? כאשר יצחק אבינו מדבר עם מי שמולו, הוא לא מדבר עם השם שלו או המראה שלו, הוא מדבר – איתו. בו הוא חשד, ואותו הוא מברך.

זאת הסיבה שהברכה של יצחק הושפעה על יעקב. הרי לכאורה, אין לך "מתעסק" גדול מזה: הוא כלל לא בירך את יעקב אלא את עשיו, מה בכך שראשו של יעקב היה מתחת ידי? אבל האמת שהוא לא בירך את עשיו ולא את יעקב, הוא בירך – אותו.

נידון | "מתעסק" בקיום מצוות

בדף שלנו אנו לומדים על פטור "מתעסק" מחטאת. אם הוא לא מודע למעשה עצמו, הרי חסר כאן בעצם העשייה שלו, אין זה מעשה-עבירה הנעשה בשגגה אלא מתעסק בעלמא.

הראשונים כתבו שכשם ש"מתעסק" באיסורים אינו חייב, כך מתעסק במצוות לא יצא ידי חובתו. אפילו להסוברים שמצוות אין צריכות כוונה, "תוקע לשיר – יצא", אבל מכל מקום צריך שיתכוון לתקוע בשופר בראש השנה, או לאכול מצה בפסח, אבל אם אינו יודע שהוא מצה או שאינו יודע

למדנות | צדדי הספק ב"העלם זה וזה"

הגמרא עוסקת בשאלה עמוקה ומעניינת: העלם זה וזה. הרי לפי רבי עקיבא אין חייבים על "העלם מקדש" - כנראה בגלל שהוא קרוב לאונס, אין האדם צריך לזכור היכן המקדש ומיהו בשר קודש - אבל על "העלם טומאה" חייב בקרבן - כנראה משום שהוא קרוב יותר לפשיעה, טמא צריך לזכור את טומאתו ולהימנע מלטמא את הקודש והמקדש.

מכאן מסתפקת הגמרא מה הדין במקרה שגם ה"קרוב לאונס" וגם ה"קרוב לפשיעה" התרחשו. מצד אחד - קשה לחייבו על הפשיעה שב"העלם טומאה", הרי פשיעה זו לא גרמה לשום תוצאה, גם אילו היה יודע שהוא טמא לא היה נמנע מלהיכנס למקום בגלל "העלם המקדש". מצד שני - קשה להתחשב בו על ה"אונס" שב"העלם המקדש", הרי גם בלי ה"אונס" הזה הוא לא היה נמנע מלטמא את המקום בעקבות פשיעתו ב"העלם הטומאה".

[עומק השאלה היא האם "העלם מקדש" היא "פטור" מהקרבן, מחמת שזה קרוב לאונס, וממילא כאן אין טעם לפוטרו בזמן ששכח ברשלנות את טומאתו. או שכאשר יש "העלם מקדש" אין כאן בכלל "מחייב" לקרבן, וממילא אין טעם לחייבו קרבן רק על רשלנות "העלם הטומאה" בשעה שהיא כלל לא גרמה לתוצאה המחייבת קרבן. נכשלת ב"טעימה" מדי 'כבדה' לפורמט זה, ואתכם הסליחה].

כמדומה שזאת ההבנה הרווחת בספק של הגמרא.

אבל היה מקום להסביר באופן אחר: הסיבה שהאדם נתבע על "העלם הטומאה" היא בעקבות המודעות שלו לקודש והמקדש. בגלל שלא היה אצלו "העלם מקדש" היה אסור לו להגיע ל"העלם טומאה". שכן, **לפני שאדם נכנס לבית המקדש עליו להתמלא מורא ולבדוק את עצמו טוב טוב, האם הוא טהור או טמא.** אבל כאשר אדם שכח בנוסף גם את המקדש, הרי שוב אין עליו תביעה כל כך על זה שהוא שכח את הטומאה.

מהדרך לפרשה | מורא מקדש

אנו למדים מזה את גודל התביעה של "מורא מקדש". אם ידעת שאתה נכנס למקדש - עליך התביעה לבדוק עצמך טוב טוב מתוך מורא שכינה האם אתה במצב ראוי להיכנס למקדש.

והנה, אחוד לכם **חידה** מחידותיו של זקני רבי דוד בונם סומפולנסקי זצ"ל: **איזה פסוק בפרשת השבוע, פרשת בהר, הוא "תאום מושלם" של פסוק אחר בתורה.**

התשובה היא: "את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו אני ה'". הפסוק האחרון בפרשת בהר, פסוק זה בתיבותיו, בניקודיו ובטעמיו נמצא ג"כ בפרשת קדושים יט, ל.

וזה דבר מחודש, שלא מצאנו בתורה אותו הפסוק כפול בדמותו וצלמו בשני מקומות, בלי שום שינוי כלל. אמנם מצאנו פעמים רבות 'וידבר ה' אל משה לאמר', אך בזה הדמיון הוא רק בצורת התיבות ולא במשמעותם והבנתם, שהרי בכל פעם מדבר על דיבור אחר שדיבר ה' אל משה, ואין זה אותו פסוק כלל, אבל כאן זוהי אותה מצוה באותם התיבות והטעמים בלא שום שינוי. זוהי תופעה ייחודית.

ויש להסתפק האם הקורא פסוק זה צריך לדעת איזה פסוק הוא בא לקרות, האם את הפסוק מפרשת קדושים או מפרשת בהר, ושם יכול לקרוא בסתמא הפסוק ולקיים בזה 'מצוות, גם לימוד הפסוק בפרשת קדושים וגם לימוד הפסוק שבפרשת בהר, וזה שייך לנידון לעיל לגבי "מתעסק" במצוות עשה. וצריך עיון. [אכן לגבי "וידבר ה' אל משה לאמר" נראה לי שאם אינו יודע איזה פסוק קורא, אלא רק רוצה לקיים מצוות תלמוד תורה בפסוק זה (כדי להזכירו לאחר ברכות התורה או כדי שלא יעשה ביהמ"ד קפנדריא וכדומה) - לא אמר כלום. שהרי אינו קורא שום מקרא מסויים, והרי הוא כמי שיאמר "משה" לבד וירצה לקיים בזה תלמוד תורה].

וצריך להבין, מדוע באמת התורה חוזרת שוב פעם על אותו הפסוק כצלמו וכדמותו? **אולי יש ללמוד מכאן שעניין "מורא מקדש" כל כך חמור, עד שהתורה מזהירה עליו שוב ושוב.** כפי שאנו לומדים בדף שלנו שקודם כניסתו למקדש צריך לחזור ולהתבונן שוב ושוב האם אין עליו טומאה.

דרכי הלימוד | האם לשנן ולזכור את שמות בעלי המימרות

הגמרא אומרת שמכך שרב ששת היה מחליף בין רבי אליעזר לרבי עקיבא, מוכח שסבירא ליה שאין ביניהם אלא "משמעות דורשין".

יש שביקשו להוכיח מזה שלא כ"כ חשוב לזכור את שמות בעלי המימרות. אבל באמת, אדרבה, אילו לא היה מקפיד רב ששת לזכור את שמות בעלי המימרות לא היה אפשר להוכיח כלום מכך שהחליף ביניהם. בהכרח שהדבר היה פשוט לגמרא שאם רב ששת מחליף ביניהם הוא עושה זאת **במתכוון** כדי ללמדנו שאין נפק"מ ביניהם.

הקדוש רבינו אלחנן ווסרמן הי"ד (ב"דיעות נכבדות" שבסוף "קובץ הערות") הקשה מדברי הספרי בפרשת שופטים על הפסוק "לא תשיג גבול רעך": "המחליף דברי ר' אליעזר בדברי ר' יהושע ודברי ר' יהושע בדברי ר' אליעזר, לומר על טמא טהור ועל טהור טמא, עובר משום ולא תשיג גבול רעך".

וכתב שמכאן מוכח שרק היכי דפליגי בדינא, אז צריך להיזהר

דברים, משא"כ מי שיש לו עין אחת בלבד הוא רואה את כל העולם כתמונה 'שטוחה', ואינו מצליח לראות מימד העומק של הדבר.

מדוע ע"י שתי עיניים אפשר לראות את העומק?

משום שכל עין מביאה למוח תמונה מזווית אחרת, זאת רואה את עומק התמונה מזווית זו וזאת רואה מזווית זו. כאשר המוח מקבל שתי תמונות סותרות משתי העיניים, הוא מוכרח להסיק – כדי ליישב את 'הסתירה' – שאין כאן מציאות שטוחה אלא עמוקה, ולכן מכל זווית היא נראית אחרת...

כך הוא בלימוד התורה, מי שאין לו אלא מבט אחד הרי הוא כמי שיש לו רק עין אחת, הוא רואה את הכל 'שטוח', אבל מי שרואה את המבט שלו וגם את המבט של חברו, הרי הוא בהכרח מגלה שהתורה עמוקה מאד ואפשר להתבונן בה מכמה זוויות.

והנה מנהג קדום שאין מהדרין להניח תפילין דרבינו תם אלא הנשואים ולא הבחורים. וראיתי מי שכתב הרמז בזה, שקודם הנישואין אין הבחור מבין איך אפשר "להחזיק" משתי שיטות סותרות, או שנפסוק הלכה כרש"י או שנפסוק כרבינו תם. לכן אין הם מניחים תפילין דר"ת, כי יתפרש הדבר כ"בל תוסיף". אבל חיי הנישואין מלמדים אותנו שאפשר להתבונן על דברים מזוויות שונות, יש את התפיסה שלה ויש את התפיסה שלך. כעת אפשר להניח גם תפילין דרש"י וגם תפילין דר"ת ללא חשש בל תוסיף...

מהדף לפרשה | סגולת עליית "רביעי" בשבת "מחוברין"

שמעתי פעם על סגולה לזיווג לעלות לעליית "רביעי" בשבת "מחוברין", העליה שמאחדת בין הפרשה הראשונה לפרשה השניה. לפי המתבאר אולי הכוונה כך: כל פרשה יש לה הנקודה שלה, המבט שלה. כל פרשה היא עולם מלא. מי שיכול להתחבר בו זמנית גם ל"בהר" וגם ל"בחוקותי" – הוא זה שמוכן לחיי הנישואין...

לא להחליף השמות זה בזה, אבל כאן שהם חולקין רק במשמעות דורשין, ואין כאן נפקא מינה לדינא, לא איכפת לן אם מחליף בשמות ודעות האומרים.

קנייני התורה | נושא בעול עם חברו

מבואר כאן, שאמנם כשיש משמעות לדינא, יש חשיבות לדעת את שמות החולקים כדי להכריע את ההלכה לפי כללי הפסיקה וכדומה, אבל כשאין נפק"מ לדינא, אז אין חשיבות להזכירם בשמותם, כי כל אחד מחבב גם את דברי חברו. **"מה זה משנה מה אני אמרתי ומה הוא אמר. אחד מאתנו חושב כך ואחד מאתנו חושב כך. כנראה שיש מקום גם להבנה הזו וגם להבנה הזו".**

וכלשון רבינו ישראל סלנטר (שהובאו בשלימותם בטעימות דף יח): **"ה'לשמה' היא שקיטת הרוח אם כדבריו ואם כדברי חברו להיות שווה בעיניו".**

אחד מקנייני התורה הוא "נושא בעול עם חברו". הגר"ח וואלז'ין ברוח חיים מבאר שהכוונה שנושא בעול הסוגיא לפי שיטתו של חברו, כמו שמצאנו 'תרגמא רבא אליבא דאביי' שרבא תירץ את הקושיות שהקשו על שיטת אביי בר-פלוגתיה.

ע"י שאדם נושא בעול חברו, הוא מצליח להיכנס לתוך עיניו של השני, להרגיש את נקודת מבטו, עי"ז הלימוד שלו מקבל העמקה גדולה, הוא מצליח לראות זוויות שונות של אותה נקודה.

מעניין לדעת | תפקידה של העין השניה

והנה, בחכמת הטבע ידוע שהתועלת העיקרית מכך שיש לאדם שתי עיניים ולא עין אחת בלבד, היא בשביל שיוכל לראות 'תלת מימד' [3D] היינו שיראה את 'עומקם' של